

Meta Povž: *Sladkovodne ribe in piškurji v Sloveniji*

Avtorica Meta Povž, biologinja in ihtiologinja, je izdala poljudnoznanstveni priročnik *Sladkovodne ribe in piškurji v Sloveniji*. Priročnik obsega 230 strani. Vodilo pri nastajanju knjige je bilo: zanimiva mora biti za vse starostne in izobrazbene skupine bralcev, od tistih, ki še sploh ne znajo brati in si bodo ogledovali le slike, do tistih, ki ne obvladajo slovenskega jezika, obiskujejo pa naše vode in želijo vedeti, kakšne ribe živijo v njih. Knjiga je torej napisana za najširši krog bralcev, ki jih zanima, katere ribe živijo pri nas in kakšne so. Poudarek je predvsem na predstavitvi sladkovodnih rib, ki živijo stalno ali občasno v slovenskih celinskih vodah, ne glede na to, ali so to domorodne ali naseljene z drugih celin. V uvodnem delu so na kratko prikazane

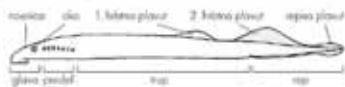

Slika 1: Ptokvi v Sloveniji (sivo - jadransko, belo - črnomorsko).

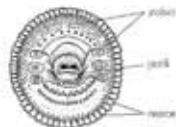
SPLOŠNE ZNAČILNOSTI PIŠKURJEV IN RIB

Znanja telesna zgradba

Telo piškurjev in rib je razdeljeno na glavo, trup in rep. Pri obeh skupinah prehaja glavni neposredno v trup, in le ta v rep, ki se začne pri zadnjem odprtju in sega do zadnjega roba repne plavuti [Slika 2]. Telesa piškurjev in rib so dvobočno-simetrična, kar pomeni, da sta leva in desna polovica telesa zrcalni. Telo piškurjev je kačasto. Običajno so razločene ob straneh vijačnice glave, na koncu glave je ena sama nozница. Namerito ust in oči

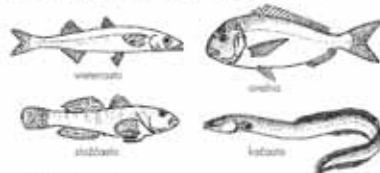
Slika 2: Zgradba piškurjevega telesa

Slika 3: Zgradba piškurjevega praznika

praznek, ki ima po robu nozice, sredi praznika pa leži ena odprtina s ščitovimi zobci [Slika 3]. Piškurji imajo samo nesporno plavuti, in sicer dve letni, ki se pri nekaterih vrstah včasih skuta, in eno repno.

V primerjavi s piškurji imajo ribe zelo različno oblikovano telo. Lahko so vrtenca, ovalna stožčasta, kačasta ali trakuasta, bočno stisnjena ali hitro-telesno sploščena [Slika 4].

Slika 4: Oblike ribjega telesa

Tudi pri ribah prehaja glava, trup in rep neopazno drug v drugega. Glava sega od konice gobca do zadnjega roba škrgnega poklopa, trup sega pri večini rib do zadnjega odprtja, rep pa do zadnjega roba repne plavuti [Slika 5].

Upiravec
Zingel steiner [Schubert, 1853]

črnomoriko povodje
domorodna vrsta
● ogrožena vrsta

Zraste 12–18 cm, največ do 22 cm. Svežo rjavo rdečo, dolgo vretenasto telo s 4–5 razločnimi temnejšimi širokimi prugami od hrbta proti trebuhu, je v spodnjem delu bleda, v zadnjem pa rjaba. Telo je pokrito z drobnimi klenovirimi luskanami, ki segajo na glavo. Glava je široka, ploščata in sonarstveno velika, saj zajema do eno četvrtino telesne dolžine. Končuje se s topim nosom. Majhna, pokrivana, podolgovata usta imajo zobce na željuhi, rahlo in na telescu. Trebuhi je ploščat. Na robu predpoklopca so trnasti izrastki, zadnji rob širokega poklopca je trnast. Na hrbtu sta dve ločeni in razmaknjeni hrbtni plavuti, prva je iz sedmih robnih in druga iz ene tude in osmih razcepljenih plavutic. Prve plavuti so široke in dolge, trebušne so tik pod prsnimi.

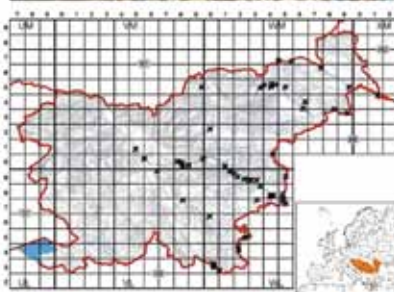
Je tisto riba, manjših predaljških tekočih voda, razširjena pihelje prodole vidostkov s peščevim ali prodnatim dnom in močnim pretokom, začneje se v manjših jatah v toku pri dnu vodotoka. Spolno dozreli v 2–3. letu. Druhi se od marca do maja na čistih prodnatih flet, kjer odlaga samica kuje na kamorje.

Nočno, samotarska riba, hrani se pretežno s tavnimi navadnostmi, po kadi z kromi in zadržani drugih vrst.

Nazivljeje samo poredja Donave, Prute in Drave. V Sloveniji nastajaje splošno kot Save, Krka in Kolpa. Redki je v Muri. V razširjenosti izmožje je redki.

Ogroženo ga regulacije, ker pomembje hitro tekoče vodotoka s peščevim in prodnatim podlogom in onesnaževanje vode.

Varstveni ukrepi so ustrezne regulacije, čistilne vode in varovanje življenjskega prostora.

<i>Zingel steiner</i> [Schubert, 1853] <i>Steiner</i>	
prosta Slovenija / Free basin in Slovenia	domotika / Domestic
čas let / Spawning season	March–May
travila let / Number of eggs	3 000
spolna zrelost / Sexual maturity – year	3–3
velikost / Size	12–18 cm, max. 22 cm
Redki vzorec / Red list of Slovenia	● – ogrožena / Endangered
status vrste / Species status	domotika / Native
status / Management	travila vrste / Conservation

splošne značilnosti piškurjev in rib, in sicer njihove telesne značilnosti in posebnosti, po katerih jih ločujemo in prepoznavamo, raznolikost razmnoževanja in prehranjevanja, pomen selitev na drstišča in pasišča, vzroki ogroženosti in načini varovanja.

Drugi del je namenjen družinam rib in v okviru vsake družine še vrstam, ki ji pripadajo. Vsaka vrsta je predstavljena s slovenskim in strokovnim imenom ter kratkim opisom glavnih značilnosti: telesne zgradbe, življenjskega prostora, razmnoževanja, prehranjevanja in razširjenosti. Pri domorodnih vrstah so dodani še opis vzrokov, ki jih ogrožajo, ukrepi za varovanje in seznam slovenskih predpisov, ki varujejo najbolj ogrožene vrste.

Besedilo dopolnjujejo črno-bele risbe in barvne fotografije rib. Opisu posamezne vrste sta dodana zemljevida razširjenosti v Evropi in v Sloveniji. Na koncu opisa je dodana tabela z angleškim imenom in najpomembnejšimi lastnostmi vsake posamezne vrste, namenjena pa je tistim domačim in tujim bralcem, ki želijo čim hitreje pridobi

biti najpomembnejše podatke o kaki ribi ali piškurju.

Priročnik zaključuje abecedno kazalo in predpisi za varovanje slovenskih sladkovodnih rib.

Knjigo lahko naročite na elektronskem naslovu meta.povz@guest.arnes.si ali pri Prirodoslovnem društvu Slovenije na naslovu prirodoslovno.drustvo@gmail.com.

Cena knjige skupaj s poštino znaša 23 evrov.

Andreja Slameršek